

Sindila, un nou rei visigot

JAUME BENAGES I OLIVÉ*

El primer antecedent d'una moneda a nom de Sindila el trobem descrit en la publicació *El Tesoro Visigótico de la Capilla*.¹ El seu autor, Manuel Fernández y López, descriu la troballa d'una manera molt acurada, tot fent referència a les diverses monedes que va poder reunir després d'una dispersió un tant peculiar.

La Capilla és un *cortijo* situat a uns 8 km a l'est de Carmona i a 500 m de la banda dreta del riu Corbones. El descobriment del tresoret, segons l'autor, es deu al peó de paleta de nom Jarama que estava cavant per obrir els ciments d'una paret quan, de sobte, la seva aixada topà amb una gerra de fang i féu saltar un bon grapat de monedes d'or de l'època visigoda. Era el 27 d'agost de 1891.

Els crits que seguiren l'aparició d'un altre paleta que volgué disputar-li les monedes varen alertar la resta dels companys que, remonent la terra amb peus i mans, varen aconseguir que en més o menys quantitat n'hi hagués per tots.

A l'hora del descans, quan estaven més feliços per la troballa, un d'ells, el més il·lustrat, llançà al terra les monedes manifestant que eren fitxes de llautó, fet que causà una estupefacció entre tota la quadrilla. Poc després, mentre es banyaven en el mateix riu Corbones, es tiraren les monedes els uns als altres. En as-sabentar-se el propietari del *cortijo*, el general Chinchilla, manà recollir totes les monedes disperses, de les quals li foren entregades un total de 755, i després de quedar-se'n 250, en retornà la resta als paletes.

Quan els paletes van saber que aquelles fitxes eren d'or, varen comissionar el capatàs de la quadrilla, el sr. Barraso, per vendre tot el lot d'una sola mà. Tras-lladat a Sevilla, contactà amb afeccionats a la numismàtica i escoltà les diverses ofertes que li varen fer. Sense estar-ne convençut perquè el preu que li oferien era escàs, es traslladà a la seva casa de Carmona, on escoltà noves ofertes durant bastant de temps.

* Investigador numismàtic i membre de la SCEN.

1. FERNÁNDEZ Y LÓPEZ, M., *El Tesoro Visigótico de la Capilla*, Sevilla, 1895.

Abans de la seva venda, les monedes varen ser examinades durant una hora a la casa del capatàs per Manuel Fernández López i el seu germà Juan. Poc després el mateix dia, foren venudes al comerciant de Sevilla Saturnino Fernández per 7 pessetes la unitat.

Segons ens indica l'autor del llibre, el tresor de La Capilla devia constar de prop d'un miler de monedes, que es van repartir de la següent manera:

Venudes pel capatàs Barraso	510
En poder del general Chinchilla	250
En mans de particulars	49
Llançades al Riu Corbones	20
Inutilitzades pels paletes (cremades, ratllades, partides, etc.)	25
Perdudes al riu en el moment del bany	50
Total	904

De les monedes estudiades per Manuel Fernández y López i contingudes en el tresor de La Capilla en destacarem la núm. 2, amb la llegenda d'anvers + IV·IIILA RI :X, i de revers, + PIVS I: LIBER, així com la núm. 60, amb llegenda d'anvers + IVDILA REX, i de revers, + EMERITA PIVS.

L'aparició per primera vegada de dues monedes a nom de Iudila, la primera atribuïda a Eliberri (Monte de Elvira), localitat propera a Sevilla, i l'altra a Emèrita, l'actual Mérida, província de Badajoz, fa que en aquell moment s'encetés un debat sobre si Iudila era un nou rei visigot; un dels motius principals era l'encunyació de dues monedes a nom d'un mateix personatge en llocs tant distants. Amb el temps, s'acceptà que Iudila s'incorporés al numerari visigot com a nou rei simplement per les monedes que va encunyar i, a partir d'aquell moment, va passar a figurar com a tal en totes les diverses publicacions posteriors.

La distribució del tresor de La Capilla² donà els següents resultats pel que fa al nombre exemplars de cada rei: Recared, 1; Liuva II, 1; Viteric, 5; Gundemar, 2; Sisebut, 59; Suíntila, 452; Sisenand, 361, i Iudila, 2.

Tanmateix, i veient que en el tresor de La Capilla l'últim rei representat és Sisenand, ens confirma l'evidència que el tresor degué amagar-se durant aquest regnat i, per tant, caldria situar Iudila en un temps coetani o anterior a Sisenand. També existeix la possibilitat d'una revolta encapçalada per Iudila el 632-633.

Passem a fixar-nos ara en la moneda descrita amb el núm. 28, pàg. 87, de la troballa de La Capilla. En ella, hi figura una moneda amb les llegendes següents: anvers, + SINDILA REX; revers, + EMERITA PIVS. El sr. Manuel Fernández,

2. BARRAL I ALTET, X., *La Circulation des Monnaies Suèves et Visigotiques*, München, 1976, pàg. 109.

en les seves primeres conclusions, determina que aquesta peça és una variant de Sintila que, al mateix temps, era una contracció de Suíntila, i la compara amb la moneda núm. 3, que té una permuta de dues lletres i no afegeix res més al respecte. Miles³ recull aquesta mateixa moneda i la situa en el regnat de Suíntila, sense cap més comentari, com si fos una varietat d'escriptura del nom del rei.

En la distribució per reis del tresor de La Capilla ressenyada per Barral, cal tenir en compte dues observacions: la primera, que la moneda a nom de Sindila recollida en l'inventari està inclosa entre les 452 monedes de Suíntila, ja que en tot l'article no fa cap referència a aquesta diferència. D'altra banda, veiem que les monedes d'aquest últim rei són les més abundants de la troballa i, dintre d'ella, les encunyacions de la ciutat d'Emèrita amb 98 exemplars. Tal cosa també ens dóna una idea de la importància econòmica i política d'aquesta ciutat en aquell moment i no és estrany que tant les monedes de Iudila com les de Sindila tinguin, com a denominador comú, l'encunyació a Emèrita, tot aprofitant aquesta circumstància.

Vico,⁴ en la secció dedicada a Suíntila, recull sota el títol "Monedas acuñadas a nombre de Sindila" dos apartats: un per a la Lusitània, amb la seca d'Emèrita, en què descriu, amb el núm. 338, la moneda + SINDILA REX a l'anvers i + EMERITA PIVS : al revers, procedent de la col·lecció Cernuda (1,43 g). Fa també referència a la Miles 235 m i a una altra de la col·lecció Lázaro (1,44 g). Amb el núm. 338.1, figura una variant amb + SINDILA REX a l'anvers i + EMERITA PIVS al revers, de la col·lecció Segarra. En l'altre apartat, el de la Tarraconensis, consta l'encunyació d'una moneda de la seca de Tarragona amb la descripció següent: + SINDILA RE+ a l'anvers, i + Co:PIV:TARR·, al revers, de la col·lecció Lázaro (1,40 g). La intuïció d'aquest numismàtic de col·locar d'una forma diferenciada les monedes a nom de Sindila en el regnat de Suíntila li fa pensar en la possibilitat d'un nou personatge, tot argumentant també la distància de les seques d'encunyació (pàg. 407, núm. 186).

En el seu llibre, Benages col·loca al final del regnat de Suíntila tres monedes a nom de Sindila, encunyades a Tàrraco.⁵ La primera, amb el núm. 78, és descrita de la següent manera: a l'anvers, + SIN (N al revés) DILA RE, i, al revers, Co:PIV:TARR·. Amb el núm. 79, una altra amb la següent descripció: + SINDILA RE +, a l'anvers, i + Co:PIV:TARR·, al revers (1,42 g). I una tercera, amb el núm. 79 A, dels mateixos encunys que l'anterior (1,40 g). Sota el títol "Sin-

3. MILES, G. C., *The Coinage of The Visigoths of Spain Leovigild to Achila II*, New York, 1952, pàg. 295, núm. 235 (m).

4. VICO MONTEOLIVA, J.; CORES GOMENDIO, M^a. C.; CORES URÍA, G., *Corpus Nummorum Visigothorum*, Ca. 575-714, *Leovigildus-Achila*, Madrid, 2006, pàg. 405.

5. BENAGES OLIVÉ, J., *Corpus de les Monedes Visigodes de Tarragona, Leovigild - Àquila II, 575-714*, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (IEC), Barcelona, 2007, pàg. 318-319 i 320-321.

dila, un nou rei visigot?”⁶ L'autor ja es planteja aquesta possibilitat i es pregunta si podria tractar-se d'una falsificació del nom d'un rei visigot, o bé la variant en l'escriptura d'algun dels noms dels reis visigots coneguts o que se li acostin ortogràficament o fonèticament, és a dir, Suíntila o pot ser fins i tot Khíntila.

Descartada la primera possibilitat, i veient les factures de les peces, podria ser que es tractés d'una variant o error en transcriure el nom de Suíntila o, seguint aquesta línia, també de Khíntila, ja que, sorprenentment, no hi ha encunyacions d'aquest monarca, tota vegada que el nom escrit a les monedes el trobem escrit com CHINTILA, CINTHILA o fins i tot CINTILA, aquesta última prou apropiada a SINDILA.

Ara bé, el problema fonamental rau en el fet que, dintre de la Tarraconense, coneixem monedes de Khíntila per a tres tallers, Cesaraugusta, Gerunda i Tira-sona, i en tots tres el patronímic d'aquest monarca s'escriu CHINTILA (Miles, 280 i 281, i Vico, 389). Pel que fa als bustos, hem de dir que els de Tarragona porten el típic bust tarragoní, mentre que els de Mérida duen el que és propi d'aquell taller. El fet és que tant els exemplars de Tàrraco com els d'Emèrita a nom de Sindila resulten epigràficament i estilísticament força propers a les produccions de Suíntila d'aquest dos tallers. Aquesta circumstància podria situar les encunyacions de Sindila properes en el temps a aquell rei.

Amb les dades històriques a la mà, hi trobem que Suíntila fou capturat per Sisenand a prop de Saragossa i, posteriorment, jutjat i condemnat en el IV Concili de Toledo (632) a la pèrdua de tots els seus béns i a la incapacitació per cenyir la corona. Això es feu extensible a tota la seva família, incloent-hi el seu germà Gelia o Gudila, identificat per les monedes d'aquest període a nom d'Iudila. La documentació del mateix concili ens proporciona indicis suficients per pensar que aquest havia intentat usurpar el tron, ja fos durant el regnat del seu germà o bé després dels fets del 631, en què Suíntila es rendí a les forces de Sisenand, ja que se'ns diu que aquest personatge no fou fidel ni al seu germà ni al nou rei.

La pregunta és si entre el destronament de Suíntila i la consolidació en el tron de Sisenand hi ha la possibilitat que algun altre pretendent com Iudila emetés moneda. Sembla ser que un cop Suíntila i la seva família foren abandonats per les seves pròpies tropes en lliurar-se sense combatre a prop de Saragossa, encara quedarien faccions nobiliàries favorables a aquest en terres meridionals, entre Granada i Mérida, que, juntament amb la llunyana Tàrraco, degueren fer un altre intent d'entronitzar tant Sindila com Iudila, tot recordant la probable revolta abans esmentada d'aquest últim i en un moment de forts conflictes i divisions que no arribaren a una guerra civil, després del derrocament de Suíntila i de l'entronització del rebel Sinenand gràcies al bisbe Isidor de Sevilla.

6. BENAGES OLIVÉ, J., *Corpus...*, pàg. 133-134.

Per altra banda, si mirem les monedes a nom d'Iudila, veurem que solament se'n conserven dos exemplars: un d'Eliberri (La Capilla, núm. 2 = Miles, 278) i un altre d'Emèrita (La Capilla núm. 60 = Miles, 279), la qual cosa fa pensar en emissions reduïdes i molt puntuals. En canvi, de les emissions a nom de Sindila n'han perviscut més exemplars. En l'actualitat, en la seva última obra,⁷ Ruth Pliego en comptabilitza un total de 10 exemplars que inclouen, també, totes les de publicacions anteriors, fetes almenys amb tres encunys diferents. De Tàrraco continuem en l'actualitat amb les tres monedes descrites en el nostre Corpus i que presenten dos encunys diferents.

Certament, no hi ha cap documentació escrita sobre Sindila, però tampoc n'hi ha sobre Iudila, a qui solament coneixem a través de les monedes que va encunyar. D'aquesta manera, també es podria tenir la mateixa consideració amb Sindila.

Quedava, també, una altra qüestió molt important: el fet que a la seca de Tàrraco li faltava un rei del qual fins ara no es coneixia cap moneda, concretament de Khíntila, afegint, com ja hem explicat abans, la possibilitat que es pogués tractar de Sindila. Doncs bé, l'aparició d'una moneda falsa d'època a nom d'aquest rei de la nostra seca, amb totes les característiques pròpies de la mateixa, ens fa suposar que, efectivament, Khíntila encunyà monedes a Tàrraco, tancant d'aquesta manera l'enllaç que faltava en el rol dels reis visigots a Tarragona. La descripció és la següent: + CHIITHIIA RE : , a l'anvers, i + TARR : Co PIV :, al revers (0,96 g, 19,3 mm de diàmetre i posició d'encunys 6). A l'anvers, presenta bust frontal amb toga que penja d'una espatlla a l'altra, sostinguda per una fibula rodona a la banda esquerra. Al revers, el mateix tipus de bust i de toga sostinguda per fibula, però aquesta a la banda dreta.

Cal tenir en compte que aquesta circumstància ja es va donar en el regnat de Tulga a Tàrraco. Primer va aparèixer un dibuix de Heiss⁸ i, més tard, una moneda falsa d'època, ambdues ressenyades el 1994 en el llibre de *Les Monedes de Tarragona*.⁹ Però no és fins a la posterior publicació del Corpus que ja vàrem comptabilitzar una moneda autèntica d'aquest rei.¹⁰ D'aquesta manera, creiem tancada la possibilitat que Khíntila tingués cap relació amb Sindila.

Resoltes totes les "possibilitats", podríem treure'n algunes conclusions. En primer lloc, el fet que s'encunyés moneda d'un mateix rei, Sindila, a dues ciutats tan distants com Emèrita i Tàrraco mostra que cada ciutat va conservar les seves característiques d'encunyació i de tipologia amb els bustos propis de

7. PLIEGO VÁZQUEZ, R., *La Moneda Visigoda*, Sevilla, 2009.

8. HEISS, A., *Descripción General de las Monedas de los Reyes Visigodos de España*. París, 1872, lám. VII-9.

9. BENAGES OLIVÉ, J., *Les monedes de Tarragona*, Tarragona, 1994, pàg. 228-229, núm. 1 i 2.

10. BENAGES OLIVÉ, J., *Corpus...*, pàg. 332-333, núm. 87.

cada taller ben diferenciats, tot tenint en compte la gran producció de Suíntila en les altres trenta-sis seques del regne. És també prou significatiu que només es doni aquesta circumstància en les dues ciutats esmentades, amb la particularitat que totes dues ja tenen monedes existents a nom de Suíntila. Tot això apunta a l'existència d'un nou rei anomenat Sindila, tal i com es llegeix en les seves monedes.

MONEDA A NOM DE KHÍNTILA

TÀRRACO (*Tarraconensis*)



a/ + CHIITHIIARE:

Bust fontal amb toga que penja d'una espatlla a l'altra, sostinguda per una fíbula rodona a la banda esquerra. Gràfila de petits triangles.

r/ + TARR:CoPIV:

Bust fontal amb toga que penja d'una espatlla a l'altra, sostinguda per una fíbula rodona a la banda dreta. Gràfila de petits triangles.

Trient. AE + AV. 0,96 g. Ø 19,3 mm. Posició d'encunys 6.

Inèdita. Falsa d'època.

MONEDES ENCUNYADES A NOM DE SINDILA

EMÈRITA (*Lusitania*)

Núm. 1

a/ + SINDILAREX

r/ + EMERITAPIVS

Trient. AV. 1,38 g. Ø 20,6 mm. Posició d'encunys 6.

Bibliografia: La Capilla, pàg. 86, núm. 28 = Miles, pàg. 295, núm. 235 m = Vico, pàg. 405, núm. 338 = R. Pliego, pàg. 266, núm. 395 – 1.



Núm. 2

a/ + SINDILAREX

Bust fontal cuirassat. Gràfila de petits triangles.

r/ + EMERI/T/APIVS *

Figura frontal dempeus i amb toga. Gràfila lineal.

Trient. AV. 1,47 g. Ø 19 mm.

Bibliografia: Subhasta Aureo Calicó, Caballero de las Yndias, Barcelona, 2009, núm. 1323 = R. Pliego, pàg. 266, núm. 395 – 2.

Núm. 3

a/ + SINDILAREX

Bust fontal cuirassat.

r/ + EMERI/T/APIVS :

Figura frontal dempeus i amb toga.

Trient. AV. 1,48 g. Ø 19 mm.

Bibliografia: Ensaios 131. Tesoro de Fuentes de Andalucia. = R. Pliego, pàg. 266, núm. 3



Núm. 4

a/ + SINDILAREX

Bust fontal cuirassat. Gràfila de petits triangles.

r/ + EMERI/T/APIVS :

Figura frontal dempeus i amb toga. Gràfila lineal.

Trient. AV. 1,43 g. Ø 19 mm.

Bibliografia: Vico *et alii*, pàg. 405, núm. 338 (Col. Cernuda). = R. Pliego, pàg. 266, núm. 4 (Ex. Cernuda).

Núm. 5.

a/ + SINDILAREX

Bust fontal cuirassat.

r/ + EMERI/T/APIVS :

Figura frontal dempeus i amb toga.

Trient. AV. 1,44 g. Ø 19 mm.

Bibliografia: Vico *et alii*, pàg. 405, núm. 338 (Col. Lázaro). = R. Pliego, pàg. 266, núm. 5.



Núm. 6

a/ + SINDILAREX

Bust fontal cuirassat. Gràfila de petits triangles.

r/ + EMERI/T/APIVS

Figura frontal dempeus i amb toga. Gràfila lineal.

Trient. AV. Ø 19 mm.

Bibliografia: Vico *et alii*, pàg. 405, núm. 338.1 (Col. Segarra). = R. Pliego, pàg. 266, núm. 7.

Núm. 7

a/ + SINDILAREX

Bust fontal cuirassat.

r/ + EMERI/T/APIVS:

Figura frontal dempeus i amb toga.

Trient. AV. 1,51 g. Ø 19 mm.

Bibliografia: Subhasta Swiss Bank Corporation (Schweizerischer Bankverein Zurich), 42, 2639 de 21-1-1997 = R. Pliego, pàg. 266, núm. 8.



Núm. 8

a/ + SINDILAREX

Bust frontal cuirassat. Gràfila de petits triangles.

r/ + EMERI/T/APIVS:

Figura frontal dempeus i amb toga. Gràfila lineal.

Trient. AV. 1,47 g. Ø 19 mm.

Bibliografia: Col. Alba, França, núm. 211 = R. Pliego, pàg. 266, núm. 9.

Núm. 9

a/ + SINDILAREX

Bust frontal cuirassat.

r/ + EMERI/T/APIVS:

Figura frontal dempeus i amb toga.

Trient. AV. 0,97 g. Ø 19 mm.

Bibliografia: Col. Ex Cernuda = R. Pliego, pàg. 266, núm. 10.

TÀRRACO (*Tarraconensis*)



Núm. 1

a/ + SIN(N al revés)DILARE

Bust frontal amb toga que penja d'una espatlla a l'altra, sostinguda per una fíbula rodona a la banda dreta. Gràfila de petits triangles.

r/ + Co:PIV·TARR·

Bust frontal amb toga que penja d'una espatlla a l'altra, sostinguda per una fíbula rodona a la banda dreta. Gràfila de petits triangles.

Trient. AV. 1,38 g. Ø 20,6 mm. Posició d'encunys 6.